

завжди із досягненням пенсійного віку. Адже праця втратила для них значимість і як засіб самоствердження так і як засіб самореалізації. Однак вихід на пенсію не означає втрату зв'язків з оточенням. І на цьому віковому рубежі можна бути активним, дбаючи про задоволення своїх потреб. Тому в таких умовах зайнятість розглядається, як один з важливих засобів реалізації сутнісних сил людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дементьева Н.Ф. Роль и место социальных работников в обслуживании инвалидов и пожилых людей / Н.Ф.Дементьева, Э.В. Устинова. – М. : Просвещение, 2005. – 245 с.
2. Закон України про «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=803-12>
3. Комарова О. О. Особливості соціальної адаптації людей похилого віку / О. О. Комарова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Staptp/2010_45/files/ST45_12.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Попович А.М. Потреби людей похилого віку та планування соціальних послуг / А.М. Попович, Р. І. Сопко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – №20. – 2011. – 202 с. – С. 110-113.
5. Соціальна робота : Підручник / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічка, Н. М. Горішна, Г. В. Лещук, О. Ю. Пришляк / За ред. Н. Г. Ничкало. Тернопіль: ВАТ «ТВПК «Збруч», 2010. – 330 с.

Л. І. Романовська

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Хмельницького національного університету,*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА СТАН ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ

В Україні соціальна робота як професія утвердилась на початку 90-х років ХХ ст. Впродовж двох десятиріч років в країні відбувалось формування мережі соціальних служб, становлення багаторівневої системи підготовки та підвищення кваліфікації соціальних працівників, розвиток соціальної роботи як галузі наукових знань. Проте становлення нової професії відбувалось у рамках системи соціального забезпечення і захисту, основні принципи організації та фінансування якої сформувались за радянських часів Радянського Союзу та не зазнали істотних змін після його розпаду. Основними недоліками цієї системи були: високий рівень видатків на утримання інфраструктури соціальної роботи та адміністративних витрат, бюрократія у прийнятті рішень, відсутність адресного підходу до забезпечення соціальних потреб населення тощо. На даний час, коли країна перебуває на етапі системних реформ в

усіх сферах суспільного життя, у тому й соціальній, зміни відбуваються й у системі соціальної роботи як засобі реалізації соціальної політики держави.

Процеси реформування і модернізації є характерною рисою розвитку соціальної роботи не лише в Україні, але й в усьому світі. Сучасні глобалізаційні процеси, що доповнюються процесами локалізації та регіоналізації, призводять до переосмислення взаємозв'язку глобального, регіонального і місцевого вимірів соціальних проблем, місії і завдань професії. Тому реформи у сфері соціальної роботи є вимогою часу не лише у країнах, які потребують зміни суспільних відносин у ключових сферах суспільного життя, але й розвинутих країнах світу. Вивчення та аналіз досвіду країн, у яких соціальна робота та освіта мають тривалу історію і багатий досвід та схожі з Україною проблеми у цих сферах, враховуючи при цьому історичні, культурні, соціально-економічні особливості, є важливим у контексті реформування вітчизняної системи соціальних послуг та підготовки соціальних працівників.

Вивчення літературних джерел свідчить, що останнім часом значно зросло зацікавлення вітчизняних дослідників питаннями розвитку теорій і моделей (Т. Семигіна, М. Лукашевич), практики та освіти у сфері соціальної роботи за рубежом, зокрема у США (Н. Горішна, Л. Віннікова, Л. Клос), Канаді (Н. Микитенко, Н. Гайдук), Скандинавських країнах (Т. Логвиненко, А. Кулікова), Великобританії (О. Пічкара, О. Бойко), Австралії (Г. Слезанська), Німеччині (О. Пришляк, О. Канюк) тощо. Проте останні реформи системи соціальної роботи у Великобританії не були предметом досліджень вітчизняних науковців.

Метою статті є виявлення та аналіз особливостей реформування соціальної роботи та освіти у цій сфері у Великобританії у контексті подолання зовнішніх та внутрішніх викликів професії.

Великобританія була однією із перших країн у світі, де соціальна робота отримала статус самостійної професії. Аналіз літературних джерел свідчить [1], що соціальна робота у цій країні відігравала роль антикризового, стабілізуючого і рушійного чиннику розвитку суспільства, особливо у важкі післявоєнні роки, часи економічних і суспільно-політичних криз.

На даний час соціальна робота у Великобританії переживає кризовий період у своєму розвитку, пов'язаний як з глобальними викликами, так із з внутрішніми проблемами. Представники професії, традиційно зорієнтованої на задоволення потреб людей на місцевому рівні, все частіше зустрічаються з проблемами глобального масштабу, такими як бідність, соціальна нерівність, міжнародна міграція, торгівля людьми, транскордонна злочинність тощо, і часто неготові ефективно реагувати на них. В кінці 2000-них років в країні трапився ряд трагічних інцидентів [5], які отримали широкий суспільний резонанс. Соціальні служби були звинувачені у тому, що їх фахівці не попередили цих трагедій або некомпетентно виконували свої професійні обов'язки.

Результати досліджень у сфері професійної діяльності та підготовки соціальних працівників [3; 4] років, засвідчили існування низки проблем, таких як невизначеність професійної ідентичності, відсутність професійного визнання, складні умови праці,

нестача кваліфікованих соціальних працівників, низька якість освіти фахівців та зниження вимог до їх професійної кваліфікації.

У 2014 році у Великобританії розпочалась реформа у сфері соціальної роботи, підготовка якої тривала два роки за участі навчальних закладів, працедавців та споживачів послуг. Пріоритетними напрямками реформування було визначено соціальну роботу з сім'єю і дітьми та систему підготовки соціальних працівників. Для втілення реформи у життя у 2017 році парламентом країни було прийнято закон «Про дітей і соціальну роботу» (Children and Social Work Act) [2], яким передбачено:

— створення нового регуляційного органу – Соціальна робота Англія (Social Work England), у повноваження якого входить визначення стандартів підготовки соціальних працівників та здійснення нагляду у сфері професійної діяльності;

— впровадження професійної акредитації соціальних працівників з можливістю отримання трьох статусів: практик по роботі з дітьми і сім'ями, керівник практики, провідний фахівець;

— започаткування однорічної програми оцінки та підтримки на робочому місці та надання однорічної ліцензії практикуючим фахівцям щоб підвищити якість професійної діяльності та досягти бажаних стандартів протягом наступних 12 місяців;

— запровадження в програмах підготовки соціальних працівників на рівні бакалавріату спеціалізації по роботі з сім'єю і дітьми;

— переведення системи надання соціальних послуг сім'ям і дітям із сфери відповідальності місцевої влади у повноваження недержавних структур.

Перші позитивні наслідки реформи відчутні вже сьогодні: підвищення професійного статусу соціальних працівників, які працюють з дітьми і сім'ями, встановлення чіткої траєкторії та умов кар'єрного зростання, покращення якості підготовки відповідних фахівців. Серед слабких сторін реформи називають: її орієнтацію лише на сферу роботи з сім'ями і дітьми, відсутність заходів з подолання проблеми відтоку професійних кадрів та покращення умов праці.

Запозичення британського досвіду реформування соціальної роботи в українські реалії є питанням складним і неоднозначним. Окремі ідеї цього досвіду, такі як створення регуляційного органу у сфері соціальної роботи, оцінювання професійної компетентності, потребують детального вивчення щодо можливостей їх використання в Україні. Проте сам підхід до здійснення реформ, коли участь у її розробці беруть усі зацікавлені сторони, а заходи у сфері професійної діяльності та підготовки фахівців узгоджуються та корелюються, безперечно, заслуговує уваги і запозичення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пічкарь О. П. Система підготовки фахівців соціальної роботи у Великій Британії : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04 / Олена Павлівна Пічкарь ; Тернопільський держ. пед. ун-т В. Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – 213 с.

2. Children and Social Work Act 2017. [Electronic resource]. – Available online at: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/16/contents>.

3. Croisdale-Appleby D. Re-visioning Social Work Education: An Independent Review. [Electronic resource]. – Available online at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/285788/DCA_Accessible.pdf.

4. Narey M. Making the education of social workers consistently effective, Report of Sir Martin Narey's independent review of the education of children's social workers. Secretary of State for Education. [Electronic resource]. – Available online at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/287756/Making_the_education_of_social_workers_consistently_effective.pdf.

5. Rise in referrals to social services causing trauma to families, expert says // The Guardian [Electronic resource]. – Available online at: <https://www.theguardian.com/society/2016/apr/15/rise-in-referrals-social-services-trauma-families-child-protection>.

О. М. Рудакевич

*кандидат філософських наук, доцент
кафедри психології та соціальної роботи
Тернопільський національний економічний університет
oks.rudakiewicz@gmail.com*

ДО ПИТАННЯ ПРО ФІЛОСОФСЬКУ ОСНОВУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ЛЮДИНА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПЕРСОНАЛІЗМІ

Практичний гуманізм та емпатія, що стали основою професійної етики соціального працівника сформувалися в руслі європейських філософських надбань. Виникнення соціальної роботи як професії дослідники фіксують кінцем ХІХ – поч. ст. Професія соціального працівника була започаткована рухом пропагандистів наукової благодійності (наукової філантропії). в католицькому та протестантському середовищах. В індустріально розвинених країнах з'являються групи люди, які почали займатися цим видом діяльності: Мері Річмонд, Джейн Адамс, Елен Стар – США, Єлизавета Фрай – Англія, Марія Галері – Франція. Необхідністю причини виникнення даної професії були такі фактори: урбанізація та індустріалізація суспільства призвела до розпаду традиційних соціальних зв'язків між людьми, а також між людиною і суспільством, збільшилась кількість маргінальних прошарків населення, недостатньо адаптованих до життя в місті соціальні проблеми яких неможливо було вирішити традиційними методами. Гостро постало питання піклування над безпритульними дітьми, незаможними інвалідами та іншими обездоленими категоріями населення. Таке суспільство потребувало лікування опираючись на методику благодійності та милосердя. Очевидним є те, що ідеї європейського теологічного персоналізму безпосередньо вплинули на переосмислення погляду на суспільну людину. Метою даної філософської традиції стало перетворення суспільства на основі примату духовних цінностей. Предметом дослідження персоналізму є людська індивідуальність, яка усвідомлює сама себе. Вперше вжив цей термін Шлейєрмахер в “Промовах про релігію”. Засадничими стали праці Емануеля Муньє “Персоналістська і суспільна революція.”(1934), “Маніфест персоналізму.”(1936), “Від власності капіталістичної до власності людської” (1936) [4]. Домінантою в цих творах стала думка, що особа є первинна реальність і найвища